

▲ Mladí sýslí u ústí mateřské nory. ▶ Mládě sýsla obecného ve věku necelých dvou měsíců.

Nejzápadnější lokalita sýsla obecného v ohrožení

Jan Matějů, Muzeum Karlovy Vary

Dlouholetí čtenáři Arniky si možná vzpomenou, že téma sýsel bylo na stránkách tohoto časopisu již dvakrát vzpomenuáno. Prvně se tak stalo v roce 1989, kdy byla řešena existence kolonie sýslů v areálu kempu na Vítkově vrchu (Harvánek 1989) a podruhé o 15 let později, kdy byl popisován návrat sýslů na tutéž lokalitu (Matějů 2004). Sýslu obecnému byla před časem ostatně věnována i celá kapitola ve sborníku Přírodní fenomény západních Čech (Matějů et Schnitzerová 2010). Nebudeme Vás tedy zatěžovat přílišnými podrobnostmi a sýsla znovu představovat (pokud by vás to přeci jen zajímalo, tak téměř kompletní životopis sýsla naleznete na www.zachranneprogramy.cz). Podrobněji se zaměříme především na současnou situaci jeho výskytu v našem kraji.

Sýsel obecný je rozšířen na relativně malém areálu zhruba v trojúhelníku vymezeném severním Řeckem, jihozápadním okrajem Ukrajiny a západem České republiky. Ano, lokality respektive lokality sýsla na golfovém hřišti u Olšových Vrat je nejzápadnějším výběžkem jeho areálu rozšíření. V rámci České republiky pak sýsla obecného najdeme na pouhých 35 lokalitách, z nichž většina je soustředěna v oblasti jižní Moravy a pak ve středních a severních Čechách. V našem kraji se donedávna sýsel obecný vyskytoval na dvou lokalitách – ploše mezinárodního letiště Karlovy Vary u Olšových Vrat a na golfovém hřišti Golf Resort a. s., také poblíž Olšových Vrat.

První jmenovaná lokalita má zajímavou historii. Podle nejstarších dostupných zpráv se sýslí

na letišti vyskytovali počátkem 90. let minulého století. Ovšem o pár let později nemáme o výskytu sýslů na letišti žádné zprávy a při kontrole travnatých ploch letiště odborníky byl na jaře roku 2001 nalezen pouze jediný a očividně nepoužívaný vchod do nory. V roce 2003 však bylo personálem letiště hlášeno pozorování dvou sýslů, přičemž celkový odhad početnosti této „nové“ kolonie byl okolo 10 jedinců.

„Zmrtvýchvstání“ sýslů na letišti samozřejmě vyvolalo spekulace o jejich původu – přežili zde sýslí z minula anebo jde o některé z celkem 60 jedinců, kteří byli v letech 2000 a 2001 vypuštěni na blízký Vítkův vrch? Na základě genetické analýzy se zdá pravděpodobnější druhá varianta. Jedinci z letiště byli v podstatě geneticky totožní se sýsly z golfového hřiště, odkud pocházeli jedinci vypuštěni na Vítkův vrch. Pokud by šlo o starší nezávisle přežívající populaci, pravděpodobně by se objevila nějaká genetická odlišnost.

Populace sýslů na letišti nebyla nijak velká, ale postupně se rozrůstala až na 50 jedinců, což bylo odhadované maximum v roce 2007. Poté se trend obrátil a mezi roky 2010 a 2011 početnost sýslů poklesla na původních 10 jedinců a na jaře 2012 zmizeli sýslí úplně. Co bylo přesnou příčinou, nevíme. Zdá se však, že za vymřením populace nejspíš stojí vlhká zima 2011/12, kdy došlo k zamokření velké části lokality. Pro úplnost jen dodejme, že na Vítkově vrchu se sýslí neudrželi. Naposledy zde byl jeden jedinec pozorován v květnu 2003.

Kolonie sýslů na golfovém hřišti dosud existuje, ale bohužel je i její osud nejistý. Koncem devadesátých let se počet sýslů pohyboval okolo 500, začátkem nového tisíciletí se snížil zhruba na polovinu, ovšem skutečný kritický propad nastal v roce 2004. Počet sýslů tehdy klesl až pod hranici 30 jedinců. Tento dramatický výkyv byl patrně následkem nebyvale rychlého tání nahromaděného sněhu spojeného s vydatným deštěm (Matějů 2008). V letech následujících se kolonie postupně vzpamatovávala a počet jedinců mírně narůstal. V roce 2009 obývalo golfové hřiště cca 70 sýslů a později počet stoupl dokonce na optimistických 200 jedinců.

Bohužel v letošním roce došlo opět ke značnému propadu početnosti sýslů. Vlivem dlouhé zimy a velmi chladného jara se první sýslé objevili na povrchu až v polovině dubna (obvyklým termínem bývá začátek března). V květnu, kdy se rodí mladí sýslé, pak lokalitu, ostatně jako celé Čechy, zasáhlo velmi vlhké a chladné počasí. V polovině června, kdy by se mláďata měla objevit poprvé na povrchu mimo mateřskou noru, se nestalo nic. Pozorování byli pouze dospělí jedinci, kterých bylo při velmi optimistickém odhadu něco přes 40. Mláďata se už v tomto roce neobjevila. Zda se sýslé vlivem pozdního probuzení ze zimního spánku vůbec nespáříli nebo zda novorozená mláďata vlivem nepříznivého počasí prochladla a uhynula, nevíme. Nicméně v populaci v tuto chvíli chybí nová generace sýslů a starších sýslů také není mnoho, oboje je z hlediska dalšího přežití populace velkým rizikem. Aby toho nebylo málo, tak populace už v minulosti, díky příbuzenskému křížení (tzv. inbreedingu), ke kterému v málo početné populaci nevyhnutelně dochází, téměř ztratila

▲ Dospělý samec krátce po skončení zimního spánku. Všechny fotografie Jan Matějů.

genetickou variabilitu (Hulová et Sedláček 2005). To samozřejmě může ovlivňovat náchylnost populace k různým nemocem nebo parazitům.

V tuto chvíli nám nezbyvá než čekat. Velmi záleží na průběhu nadcházející zimy a příštího jara, kolik sýslů přežije hibernaci a zda se jim podaří se rozmnožit. Pokud by situace vypadala kriticky, tak lze zvážit i posílení populace o jedince ze záchranných chovů Zoo Praha. Byla by velká škoda, kdyby Karlovarsko přišlo o nezápadnější lokalitu tohoto vzácného savce.

Literatura:

- Harvánek J. (1989): Sysel obecný, kriticky ohrožený druh Slavkovského lesa. *Arnika* 23: 80–81.
- Hulová Š. et Sedláček F. (2008): Population genetic structure of the European ground squirrel in the Czech Republic. *Conservation Genetics* 9: 615–625.
- Matějů J. (2004): Transfer sysla obecného (*Spermophilus citellus*) na lokalitu Vítkův vrch v CHKO Slavkovský les. *Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje*, 1: 6.
- Matějů J., Hulová Š., Nová P., Cepáková E., Marhoul P. et Uhlíková J. (2010): Záchranný program sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v České republice. Univerzita Karlova v Praze, PíF, ve spolupráci s AOPK ČR, Praha, 80 pp.
- Matějů J. et Schnitzeroval P. (2010): Sysel obecný na Karlovarsku. In: Brabec J. [ed.]: *Přírodní fenomény a zajímavosti západních Čech*. Mezi Lesy, o. s. a Muzeum Cheb, p. o. Kralovarského kraje, Prostiboř, pp. 100–110.

▼ Graf1: Vývoj početnosti populace sysla obecného na mezinárodním letišti Karlovy Vary.

► Graf 2: Vývoj početnosti populace sysla obecného na golfovém hřišti u Olšových Vrat.

